



УДК 332:341 (477)  
JEL Classification: P26

**Віктор Брановицький**

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,  
просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, 03680, Україна  
*e-mail: branovitskiy\_viktor@ukr.net*  
*аспірант кафедри політичної економії*

## МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ВЛАСНОСТІ ВІД ПРИВАТНОЇ ЕКСПРОПРІАЦІЇ

*Анотація.* В статті розглянуто суверенітет приватної власності як основу національної безпеки та умову сталого інклюзивного економічного зростання. Розглянуто взаємозалежність між захистом власності від приватної експропріації та рівнем інвестиції в різних країнах, а також умовами економічного зростання. Доведено важливість незалежності судової системи, інфорсменту, протидії тіньовій й кримінальній економіці, корупції. Наголошено про обов'язковість активної держаної позиції в забезпеченні суверенітету приватної власності й побудові інституційної архітектури шляхом інституційних змін. Висвітлено проблему редуціонізму прав власності в сучасній економічній політиці розвитку. Розгорнуто розглянуто цілі та завдання державної політики (загально-державні, адміністративно-кадрові, правові аспекти підвищення захисту прав власників) націленої на сталість й інклюзивність економічного зростання шляхом утвердження суверенітету приватної власності й інфорсменту як категоричного імперативу.

*Ключові слова:* приватна власність, інфорсмент, інституційні зміни, економічне зростання, приватна (протиправна) експропріація.

**Віктор Брановицький**

## МЕХАНИЗМ ЗАЩИТЫ СОБСТВЕННОСТИ ОТ ЧАСТНОЙ ЭКСПРОПРИАЦИИ

*Аннотация.* Статья рассматривает суверенитет частной собственности как основу национальной безопасности та условие устойчивого экономического роста. Рассмотрено взаимозависимость между защитой собственности от частной экспроприации и уровнем инвестиций в разные страны, а также условиями экономического роста. Доказано важность независимости судебной системы, инфорсменту, противодействию теневой й криминальной экономике, коррупции. Сделан акцент на обязательность активной государственной позиции в обеспечении суверенитета частной собственности и построении институциональной архитектуры путем институциональных изменений. Высветлено проблему редуционализма прав собственности в современной экономической политике развития. Обширно рассмотрено цели и задачи государственной политики (обще-государственные, административно-кадровые, правовые аспекты повышения защиты прав собственности) нацеленной на устойчивость и

*інклюзивність економічного росту путем утвердження суверенітету частної власності та інфорсменту як категорического імператива.*

**Ключевые слова:** *частная собственность, инфорсмент, институциональные изменения, экономический рост, частная (противоправная) экспроприация.*

**Viktor Branovytskyi**

Kyiv National Economic University,  
ave. Peremohy, 54/1, Kyiv, 03680, Ukraine  
*e-mail: branovitskiy\_viktor@ukr.net*  
*Postgraduate Student of political economy departments*

## THE MECHANISM OF PROTECTION PROPERTY OF AGAINST PRIVATE EXPROPRIATION

**Abstract.** *Private ownership sovereignty as the basis of national security and a condition for the sustainable and inclusive economic growth is under consideration in the article. The interdependence between ownership protection against private expropriation and both the investment-driven level in different countries and economic growth conditions as well is considered. The importance of independent judiciary, enforcement, actions against black and criminal economy, against corruption has been proved. The necessity of active state policy in providing private ownership sovereignty and institutional architectonics construction by means of institutional changes is emphasized. The problem of ownership rights reductionism in modern economic development policy is highlighted. Goals and tasks of state policy (federal, administrative and personnel, law issues of owners rights protection raise), aimed at economic growth stability and inclusion due to private ownership sovereignty recognition and enforcement as categorical imperative are considered in detail.*

**Keywords:** *private property, enforcement, institutional change, economic growth, private (illegal) expropriation.*

*Торгівля та виробництво рідко може процвітати довго в будь-якій державі, яка не забезпечує регулярне правосуддя; в якому люди не почувують себе у безпеці та не впевнені в безпеці своєї власності.*

*Адам Сміт [1, с. 752]*

**Постановка проблеми.** Розвиток протиправних механізмів привласнення власності/ренти, приватної експропріації (рейдерства) стає небезпечним фактором загрози національній безпеці, шкодить реалізації економічних реформ та економічному зростанню економіки, що можливе лише при довгостроковій стабільності та сталості розвитку в середині держави. В цьому контексті М.Еверст-Філліпс констатує, що між гарантуванням права власності та економічним зростанням може бути причинно-наслідковий зв'язок, цей зв'язок працює в одному або обох напрямках, або захист прав власності та економічне зростання як детермінанти одночасно, інше опущені фактори. В свою чергу, незахищеність прав власності в зв'язку з соціальною нерівністю генерує політичну нестабільність, що пояснює небезпеку прав власності та повільне економічне зростання [2].

**Аналіз останніх досліджень.** Важливість значення суверенітету приватної власності має чисельні емпіричні верифікації як в закордонних, так і вітчизняних доробках. Економісти від А.Сміта (1776) до Ж.Тіроля (2014) погоджуються, що слабкий захист прав власності це погано для сталого економічного зростання. Це підтверджують праці іноземних авторів Claudia R. Williamson, Carrie B. Kerekes, Knack and Keefer, Green A. and Moser C,

К. Сонін., Daniel Diermeier, Georgy Egorov, A. Asoni, М.Олсона, так і вітчизняних науковців О.Беляєва, В.Бородюка, З.Варналія, В.Дементьєва, В.Мандибури, І.Мазур, В.Осецького, В.Якубенко.

**Постановка завдання.** Дослідження є спробою довести, що суверенітет приватної власності є категоричним імперативом, так як без забезпечення захисту прав власності неможливе ні стале економічне зростання, ні захист національної безпеки. Існує досить суттєвий взаємозв'язок між багатьма інституціями, які в першу чергу забезпечують надійність прав власності. Наявність в індивіда чи економічного агента чіткої специфікації і захисту прав власності детермінує ефективність використання ресурсів, що в свою чергу стає фундаментом для сталого інклюзивного економічного зростання. Тому є необхідність розгорнуто виокремити основні цілі та завдання державної політики в забезпеченні захисту приватної власності.

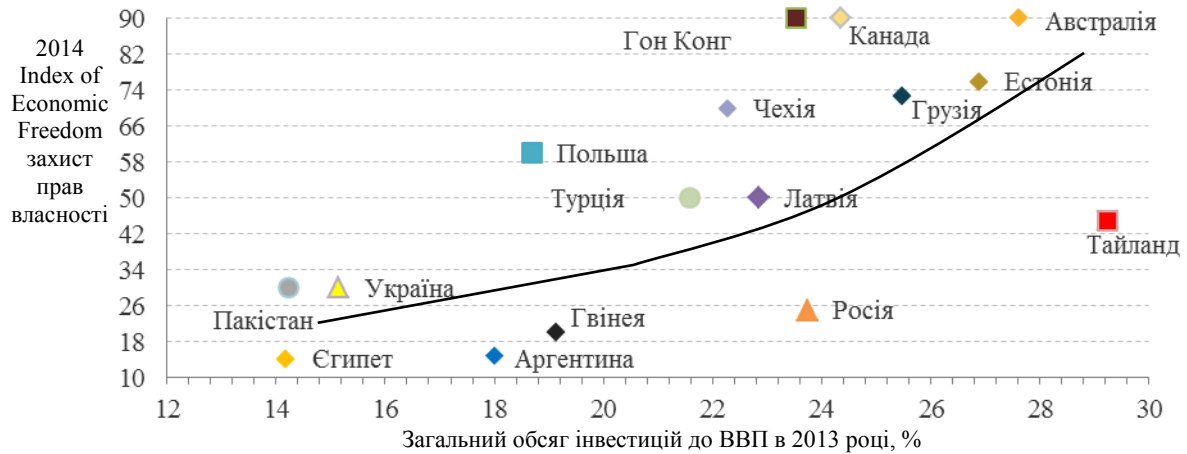
**Виклад основного матеріалу.** Економічним обґрунтуванням гарантування прав власності є те, що зростання залежить від інвестицій, але інвестори не вкладають, якщо існує ризик державної чи приватної експропріації [2]. Всі інвестиції базуються на допущеннях й передбаченнях незалежно від того чи вони явні чи імпліцитні, об'єктивні чи суб'єктивні відносно оцінки можливих подій, поточної ситуації та очікуваного майбутнього. Капітал переважно вибирає країни з надійним інфорсментом власності до яких відносяться стабільні демократії чи хоча б довготривалі автократії з утвердженням правом наступництва незважаючи на низьку віддачу і конкуренцію. До таких країн можна віднести Китай, Росію, Казахстан, Білорусія, Азербайджан. М.Олсон, також наголошував, що деякі недемократичні режими можуть інституціоналізувати наступність, проте в такому разі вони не будуть перебувати під виключним контролем одного автократа, а будуть наближені до олігархії. [3, с. 154].

Автором розглянемо позицію двох авторитетних інституцій Спільки із захисту прав власності (Property Rights Alliance) й Heritage Foundation. В дослідженні проведеним Спількою із захисту прав власності доводиться прямопропорційна залежність між захищеністю прав власності й рівнем розвитку інфорсменту у країнах, що розвиваються та існуючим темпом зростанням прямих іноземних інвестицій і ВВП таких країн [4]. З цим погоджується і Д. Родрік, "інституційна причина в тому, що бідна країна, яка в змозі переглянути правила гри в напрямку зміцнення прав власності підприємців та інвесторів, ймовірно, змотивує їх до збільшення виробничих потужностей" [5, с. 10], як наслідок зростання ВВП, скорочення безробіття, приріст прямих іноземних інвестицій, підвищення якості соціального клімату й зростання урядових витрат.

В підготовленому Heritage Foundation звіті, що випускає Index of Economic Freedom Україна зайняла в 2013 році 155 місце, в 2012 році 161 місце серед 185 країн світу. Index of Economic Freedom при оцінці рівня верховенства закону базується на двох показниках: право власності й корупція. Експерти фонду оцінюють ситуацію в Україні наступним чином: "Корупція одна з найсерйозніших проблем України, ситуація продовжує погіршуватися. Олігархи отримують фінансову вигоду від їх тісного взаємозв'язку з провідними політиками... Судова влада є предметом інтенсивного політичного тиску і значною мірою виконує волю виконавчої влади. Договірні відносини між економічними агентами виконуються не дуже добре, а експропріація власності завжди залишається можливою" [6, с. 440].

Відтак, абсолютно зрозуміло, що незахищеність індивідуальних прав й агрегування поганого інфорсменту прав власності, в поєднанні зі слабкими механізмами захисту призводить до відсутності довготермінових позик й вищої вартості капіталу, зменшення зовнішнього фінансування, низької оцінки підприємств, низького розвитку ринків капіталу, відсутності прямих іноземних інвестицій тощо. Хоча, чітко специфіковані, захищені та гарантовані індивідуальні права полегшили б пересування капіталу в просторі та знизили б його вартість. Разом з тим, взаємозв'язок між правами власності та зростанням може бути

нелінійний. Вчені доводять, що сильніше забезпечення прав власності підвищує ріст до певної точки, перш ніж зростання починає знижуватися [7, с. 1784].



**Рис.1. Взаємозалежність захисту прав власності і притоку інвестицій**

Наступною проблемою, таким чином є те, що при відсутності легітимації власника обмежується горизонт планування агентів, так як постійні ризики приватної експропріації та залежність судової системи детермінують невизначеність мотиву господарювання. Жодний агент не буде займатися технологічно-капіталоємким видом діяльності, якщо його права не захищені від грабунку й свавілля зі сторони держави чи приватних агентів. Саме тому відводиться настільки важлива роль держави у питанні власності, яка має беззаперечно гарантувати суверенітет приватної власності. Відповідно до позиції М.Олсона особливі вигоди від дотримання майнових і договірних відносин отримують такі діяльності, як банківська справа, страхування, операції на ринку капіталу, що можливо лише в стабільній демократії. Авторитарний устрій правління в країні нівелює це положення. Так як агенти розраховують, що їх права будуть гарантуватися безкінечно довго. При порушенні їх прав вони матимуть доступ до неупередженого суду, який забезпечить виконання договорів й прав. З цього вибігає, що дотримання індивідуальних прав індивідів й інфорсменту є джерелом економічної безпеки й процвітання.

Результати емпіричного дослідження західних вчених показують, що зниження ризику експропріації (або поліпшення інших аспектів "кластера інституцій") призведе до значного зростання доходів на душу населення [8, с. 1395]. Таким чином, незабезпечення достатнього рівня інфорсменту й захисту прав власності впливає на суспільний добробут через канали перерозподілення доходів. Причинно-наслідковий зв'язок між високим рівнем доходу в найбільш демократичних країнах пов'язаний з ефективним забезпеченням індивідуальних прав, які виступають мотивом до раціонального використання ресурсу та терпимості до довготривалих й правомістких, за М.Олсоном, видів діяльності, що є основою динамічного розвитку та процвітання.

Сучасні дослідники переглядаючи дані про право власності і зростання, зробили висновок про те, що проблема відносин між правами власності та зростанням є комплексною [7]. В той же час як право власності може підняти перспективи зростання країн вони знаходять також свідчення не лінійності в цих відносинах. Для країн із слабкими банківськими системами, а саме де моніторинг позичальників ускладнений, позитивний вплив від збільшення рівня захисту права власності може швидко поступитися їх негативним наслідкам і загального зниження зростання. У більш фінансово розвинутих країнах, взаємозв'язок між правами власності та зростанням ближче до лінійного. Необхідно зауважити, що дослідження не доводять, що причинно-наслідковий зв'язок працює тільки в

одному напрямку – від гарантованих прав власності до зростання – так і зростання може також призвести до поліпшення безпеки прав власності [9].

Також, наявні емпіричні дані по більш ніж 70-ти країнам показують стійкий вплив рівня реальної незалежності суддів на економічне зростання: незалежність судової гілки влади позитивно впливає на сталість економічного зростання [10]. Однак цікаво відзначити, що у випадку формально-юридичної незалежності суду не відслідковується значимий вплив на економічне зростання [11]. При аналізі 71 країнах розрахунки Р.Ла Порта, Ф.Лопес-де-Сіланес, К.Поп-Ілечеса і А.Шлайфера підтверджують, що в країнах де судові органи мають порівняно більшу незалежність, повніше захищені права приватної власності, то і забезпечені кращі умови для інтенсивного економічного зростання [12]. Відтак, неможливо не дати індивіду чи економічному агенту користь від отримання суспільних благ.

Важливо враховувати й те, що нинішні деструктивні фактори, що домінують в кримінальній економіці посилюють процес розшарування економічної системи. Проблеми внутрішнього характеру країни не дають можливість будувати економіку відповідно до принципів ринкової рівності, захисту прав власності, конкуренції. По мірі посилення деструктивних елементів економічної системи відбувається її руйнація. Як результат, породжується сильна тіньова економіка в середині країни, яка базується на зростанні рівня корупції та посилення впливу організованої злочинності та криміналізації економіки держави. Це наслідок неузгодженого функціонування формальних і неформальних інститутів у попередньому інституціональному середовищі [13, с. 413].

Коли економічний агент знаходиться в атмосфері безграничного свавілля й вимушено господарює в тіньовій та/чи криміналізованій економіці, то агенти мусять зважати на додаткові ризики з якими вони можуть зустрітися в майбутньому, а саме:

- вони не в праві в повній мірі використовувати інституції правої системи в гарантуванні і захисті своїх прав;
- використовувати державну силу примусу у виконанні договірних умов;
- свавілля інших економічних агентів завжди є можливим;
- влада сили стає дієвішою, ніж інфорсмент наданий гарантом;
- завжди існує можливість бути покараними не тільки за протиправні правочини;
- права економічних агентів не можуть бути неупереджено гарантованими;

Проблема полягає в тому, що дотримання прав власності, а також договорів і правил, які впливають на функціонування економіки (включаючи грошово-кредитний ринок) є домінантним завданням держави. Однак керівництво країни розставляючи пріоритети економічної політики, виходячи зі своїх вузькогрупових інтересів та політичної короткозорості, надає більш значної уваги проблемам (фіскальним, соціальним, монетарним), що не здатні забезпечити в повній мірі сталість економічного зростання. Ефективні ринки в економічному просторі потребують дієвих механізмів, що забезпечують права, норми або правила, які пронизували б всі засоби впливу (правові, адміністративні, а також неформальні) для обмеження господарського свавілля як зі сторони інших агентів, так і представників гаранта. Зовсім не випадково М.Олсон визначає дві необхідні умови для економічного успіху: з одного боку, забезпечення реалізації чітко виписаних контрактів та індивідуальних прав (забезпечують реалізацію складних транзакцій – Б.В.), а з іншого боку, відсутність грабіжництва (лобізм, рейдерство, картелізація економіки – Б. В.) [3].

Відомі американські вчені (Robinson, James A, Daron Acemoglu, and Simon Johnson) доводять, що в суспільстві, де тільки дуже невелика частина населення неухильно додержуються прав власності не мають гарних економічних інституцій... хорошими економічними інституціями є ті, що забезпечують гарантовані права власності для широкого кола суспільства [14, с. 395]. Тобто забезпечують захист від ризиків порушення прав власності та приватної експропріації. Саме тому суспільство постійно вимагає у держави забезпечення загального інтересу, відтворення функцій та інституцій, що забезпечують дотримання прав власності й умов контракту. Створення нових формальних правил стане захисною реакцією на загострення проблеми та її широкий резонанс. Зміст законів щодо

протидії протиправному поглинанню та захвату, авжеж можуть не зняти системні інституційні дефекти в транзитивній економіці, але сприятимуть формуванню необхідної законодавчої бази для захисту інтересів економічних агентів й обмежать ефективність інвестиції в приватний захист, який став єдиним джерелом безпеки й конкуренції.

Посилення ролі держави повинно відбуватися через розвиток та вдосконалення інституційної архітектури для забезпечення сталого інклюзивного зростання й розвитку. Формування інституцій сталого розвитку в середині країни, які взяли б курс на збалансування економічної політики в питаннях приватної (протиправної) експропріації та привласнення ренти є імперативним і пріоритетним завданням державної політики в цілому.

Посилення ролі держави через відповідні задекларовані інституційні зміни сприятиме жорсткішим правилам гри націлених на протидію протиправним діям з правами власності та підвищенню рівня інфорсменту власності. Якщо представники державної влади й економічні агенти будуть гарантовано знати, що за вихід за рамки "інституційного лабіринту обмежень" [15, с. 295] вони будуть покарані, то нейтралізація багатьох загроз відбудеться на початкових етапах реалізації неправомірних дій. Держава повинна системно виконувати свої функції, а саме контролювати виконання та додержання норм усіма агентами, обмежуючи можливості використання будь якого прояву влади й фаворитизму. В умовах транзитивної економіки держава повинна ставити ціль утвердитися в своїй основній ролі – стратегічного організатора. Як влучно зазначає М.Галабурда "в суспільстві, де інституції сформовані і закріплені, панує право і діє єдине для всіх законодавство, спонукальні мотиви осіб і організацій, що перебувають при владі не можуть кардинально змінити принципи функціонування держави" [16, с. 85].

Така позиція суттєво розширить платформу нової парадигми економічної політики. Одним з механізмів координації поведінки економічних агентів є цілісна формалізована державна політика. Вона повинна посилювати контроль та координацію за додержанням законів та протидіяти інституційним пасткам. Беззаперечно можна погодитися з висновком міністра фінансів Польщі (1994-1997, 2002-2003), професора Гарвардського університету Г.Колодка, "... держава повинна залишатися активною у творенні економічної політики ... як архітектор інституційної взаємодії..." [17, с. 2].

Створення ефективних економічних, правових, організаційних інституцій повинно забезпечити своєчасну нейтралізацію загроз та протидію діючим проблемам. По мірі становлення ринкових інституцій та досягнення сталого розвитку країною нагальним залишається вирішення нормативно-практичного забезпечення інституційних умов. Сучасні західні економічні дослідники А.Асоні наголошують, що часто характеризують говорячи про "хорошу інституцію" розглядаючи як захист відносин власності або обмеження від уряду, разом з тим мало приділяючи уваги політичному режиму [18, с. 963]. В цьому є пояснення як відсутності довіри до влади, так і рівного захисту прав власності. Адже саме в транзитивних умовах спостерігається поєднання влади з капіталом, що є традиційним визначенням олігархії.

В ситуації незабезпечення захисту прав власності та договірних відносин, навіть якщо більша частина суспільства буде вимагати отримання даного суспільного блага, усунути сформовані архаїзми в відносинах власності буде неможливо. В свою чергу, стійкий правовий лад після викорінення діючої суспільно-іраціональної організації економічних агентів й представників державної влади здатен забезпечити надзвичайно велике й потужне економічне зростання. Це пов'язано з тим, що економічні агенти будуть самі рухатися в напрямку стимулювання економіки політикою пропозиції виробників, а не попиту споживачів, якій характерна боргова модель економіки й зростання імпортозалежності. Таким чином, це відповідатиме сучасному уявленню й змісту про систему господарювання в ринковій економіці.

Відтак, саме економічні агенти повинні детермінувати рух інституційної політики в країні, а уряд і парламент повинні підтримати її реалізацію. До факторів, що визначають швидкість та сталість інституційно-економічного вектору розвитку є по-перше бистрота

розвитку процесів змін в інституційній архітектоніці та по-друге їх глибина в подоланні базових економічних й соціальних деструкцій. Лише зміна інституцій та економіко-правової структури стають вирішальним фактором.

З позицій нормативної економіки, на такому підґрунті законодавчі зміни повинні бути націлені на прийняття хороших законів і забезпечити імперативність їх норм. Іншими словами – це має стати новою парадигмою економічної політики, що була "названа "новий" рух законності та розвитку, який сприяє зміцнення правових інституцій на шляху до зростання" [19]. Тобто створення якісних економічних і правових інституцій й стимулів розвитку в довгостроковому періоді. Згідно з дослідженнями Світового банку, підвищення якості інституціонального розвитку країни на 1% збільшує темпи економічного зростання на 1,4% [20, с.16]. Забезпечення захисту власності є визначальним критерієм економічної перспективи в сучасному світогосподарському просторі. В даному контексті це не має нічого спільного з економічним імперіалізмом.

Однак не можна недооцінювати і зроблене. В останні роки в сфері правозастосування та судової реформи, прийнятому на рівні законодавства, було зроблено чимало: підсудність корпоративних спорів було передано господарським судам; рішення суду неможливо отримати в будь-якому місті України; консолідація контрольного пакету акцій без повідомлення інших акціонерів стало неможливе; вдосконалено процедуру банкрутства та ліквідації; значно обмежено можливості зловживати своїми процесуальними правами з метою затягування судового процесу. Таким чином, інфорсмент прав власності й контрактних умов представляє собою базис для реінкарнації дієздатності судової системи.

Необхідно створити принципово нові формальні правила гри, вживати системні та послідовні заходи, узгодити систему антикорупційного законодавства з міжнародними стандартами. Тому прийнятий в 2014 році Закон України "Про Національне антикорупційне бюро України" може створити нові історичні умови. Представники органів державної влади мусять пройти катарсис від патологічної жадоби до суспільного грабіжництва та наживи, таким чином можливо розірвати гордіїв вузол, що довгий час стримує інституційні зміни в країні.

*Таблиця 1*

### **Імперативні цілі й завдання державної політики**

Адміністративно-кадрові	<ul style="list-style-type: none"> <li>- здійснення адміністративної реформи (оптимізація системи органів виконавчої влади, реформування державної служби та її складових);</li> <li>- розмежування політичних і адміністративних посад для неможливості перерозподілу власності в часи нестійкої політичної кон'юнктури;</li> <li>- проведення системної люстрації в органах державної влади й недопущення програмного лозунгу більшовицької люстрації – "хто був нічим, той стане всім";</li> <li>- задіяти кадровий резерв вітчизняних науковців як депозитаріїв абсолютних знань для ротації в органах державної влади;</li> <li>- збільшити вимоги до осіб на займання посади держреєстратора, нотаріуса, судді з обов'язковим проведенням відкритого й публічного конкурсу;</li> <li>- обов'язковим внесенням персональних справ суддів задіяних в протиправному привласненню власності до списку НАБР на позачергову перевірку та на розгляд ВККСУ і ВРЮ;</li> </ul>
-------------------------	---

Правові аспекти підвищення захисту прав власників	<ul style="list-style-type: none"> <li>- забезпечити передачу активів під час банкрутства до ефективних власників та створити адекватний механізм такої передачі попереджуючи протиправне відчуження власності і зменшити можливості зловживання в процесі банкрутства (санації та ліквідації);</li> <li>- посилення контролю та відповідальності за діями державних реєстраторів суб'єктів підприємницької діяльності з метою недопущення їх участі в рейдерських схемах, протиправному захопленні підприємств або в різного роду корпоративних конфліктах;</li> <li>- зменшення дискреційних повноважень представників державної влади. В першу чергу: (1) змінити систему держреєстрацію по довіреності, копіям і тд.; (2) взяття під особливий контроль зміни в держреєстрі суб'єктів господарюванням зі статутним капіталом більше п'ятиста тисяч гривень – лише після дозволу Мін'юста;</li> <li>- удосконалення реєстрації й обліку прав власності на цінні папери;</li> <li>- забезпечення ефективного процесуального механізму (удосконалення адміністративного оскарження) захисту прав індивідуумів й економічних агентів;</li> <li>- збільшити рівень виконання судових рішень через створення в Україні приватної чи квазіприватної виконавчої служби;</li> <li>- обмеження можливих зловживань менеджментом компаній: (1) запровадження механізму похідного позову (shareholder's derivative action); (2) зняття обмежень на відповідальність директорів; (3) надання можливості без зазначення причин розривати трудовий договір з керівництвом товариства з виплатою компенсації;</li> <li>- створити єдиний реєстр: (1) протиправних привласнень і корпоративних конфліктів з елементам економічної злочинності; (2) судових рішень винесених на користь сумнівного власника й суддів, які їх винесли;</li> <li>- спрощена і короткотермінова процедура накладання арешту на майно заради припинення подальших маніпуляцій правами власності за підтримки слідчих органів;</li> </ul>
Загально-державні	<ul style="list-style-type: none"> <li>- підвищення інфорсменту і суверенітету приватної власності відповідно до принципів правової держави;</li> <li>- подальша реалізація судової реформи у напрямі посилення незалежності суддів й їх відповідальності;</li> <li>- функціонування судової системи на засадах верховенства права та гарантування індивідуальних прав;</li> <li>- усунення вільного трактування тих чи інших положень права;</li> <li>- обмеження монополії і створення конкуренції в сфері надання державних послуг;</li> <li>- неминучість покарання, стабільність та передбачуваність судової практики;</li> <li>- перманентна протидія корупції й відмиванню коштів отриманих незаконним шляхом.</li> </ul>

Однак, абсолютний редукціонізм прав власності теж є хибним підходом. Захист прав власності не повинен ставати єдиною основою для політики розвитку й забезпечення національної безпеки. Даний підхід підтримує західний вчений Д.Родрік, який зауважує, що "інституційне правило" іноді інтерпретується як форма редукціонізму прав власності, що розглядає формальні інституції захисту прав власності в кінці всіх політик розвитку [21]. Чхан Ха Джун робить висновок, що нездатність розрізняти форми та функції інституцій, надмірна увага правам власності як інституції, а також нездатність побудувати складну теорію інституціональних змін є основною проблемою на даний час домінуючої літератури з інституціоналізму і економічного розвитку [22]. Однак це твердження залишається диктаторським в нашому уявленні про економічний простір і суспільство, тому що воно створено саме ним.



Система державного управління та регулювання економікою повинна бути націлено на досягнення оптимальної взаємодії між всіма структурними елементами і державними інституціями, що здатні підтримувати економічну безпеку на належному рівні й змінити існуючу залежність еволюції інституцій від заздалегідь обраної траєкторії (path dependence) в Україні. Саме тому детермінізм ринку та централізованих функцій держави як інституцій реорганізації суспільства завжди знаходяться в нероздільному зв'язку.

**Висновки.** Репрезентований аналіз підтверджує важливість своєчасного виявлення економічних загроз та їх нейтралізація – це одне з домінантних завдань економічної політики. Достатній рівень економічної безпеки можливий лише при формуванні і проведенні єдиної державної політики. Дотримання системного підходу до проблеми привласнення власності/ренти, що щільно переплетено з корупцією в усіх гілках влади є категоричним імперативом для державної політики у досягненні сталого інклюзивного економічного зростання та національної безпеки. Розпочавши жорстку протидію протиправному привласненню і свавілля можна вирішити хронічну проблему українського соціуму і вітчизняної господарської системи – корупцію. Резюмуючи, механізми захисту й специфікації (інституціональної, економічної, правової) прав власності, вирішення спорів й дотримання контрактних умов відповідають загальному інтересу суспільства. Вигода від дієвого інфорсменту власності така велика, що від неї виграють усі, а сталість інклюзивного економічного зростання задовольняє основне суспільне благо, яке б воно й не було утопічним. Лише в суспільстві, де пануючими є демократичні цінності та плюралістична дисперсія влади можливе очікування захисту майнових прав для багатьох поколінь. Конче значущим буде констатація з дослідження М.Олсона, який доводить відповідність між демократією та інституціями, що гарантують право власності: "умови необхідні для справжньої демократії такі самі як і для захисту власності й договірних прав, що забезпечують економічне зростання" [23, с. 567]. Відтак, перша суспільна вимога до держави в лиці уряду й парламенту – це створення інституцій, які б гарантували загальний суспільний інтерес і розглядали суверенітет приватної власності й інфорсмент як імператив економічної політики. На державу покладається забезпечення конституційних гарантій, прав, свобод власника й умов для реалізації прав власності. Так як, саме вони є домінантною процвітання економіки.

#### Використана література:

1. The wealth of nations by Adam Smith an electronic classics series publication [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/adam-smith/wealth-nations.pdf>.
2. Everest-Phillips, M., 2008. The Myth of 'Secure Property Rights': Good Economics as Bad History and its Impact on International Development. SPIRU Working Paper 23. London: Overseas Development Institute Working Paper. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/4251.pdf>.
3. Олсон М. Влада і процвітання. Подолання комуністичних і капіталістичних диктатур / Олсон М.; пер. з англ. А. Іщенко. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. — 174 с.
4. 2013 Report. International Property Rights Index. Projekt of the Property Rights Alliance. – Washington, D.C.: The Americans for Tax Reform Foundation/Property Rights Alliance, 2013. – P. 31-38 // Також див.: The IPR Index 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://s3.amazonaws.com/ATR/ipri2014\\_analysis.pdf](https://s3.amazonaws.com/ATR/ipri2014_analysis.pdf).
5. Rodrik, D. 2004. Getting Institutions Right, mimeo, Kennedy School of Government: Harvard University. – P. 10-15.
6. 2014 Index of Economic Freedom. – с. 490.
7. Bose N., Panini Murshid A., and Wurm, M. A., 2012. The Growth Effects of Property Rights: The Role of Finance. World Development, 40 (9). pp. 1784-1797.
8. Acemoglu, D., Johnson, S. and Robinson, J. 2001. The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation, American Economic Review, 91, No. 5 (Dec., 2001), pp. 1369-1401
9. Secure property rights and development: Economic growth and household welfare [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/publications/secure-property-rights-and-development-economic-growth-and-household-welfare>
10. Feld L., Voigt S. Making Judges Independent – Some Proposals Regarding the Judiciary. CESifo Working Paper № 1260. – 2004.

11. Feld L., Voigt S. Economic Growth and Judicial Independence: Cross Country Evidence Using a New Set of Indicators. CESifo Working Paper № 906. April 2003
12. Lopez-de-Silanes, F. (with R. La Porta, C. Pop-Eleches and A. Shleifer) (2004) Judicial Checks and Balances *Journal of Political Economy*, 112, 445-470
13. Інституціонально-інформаційна економіка: Підручник. Затверджено МОН / Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. — К., 2010. — 687 с
14. Robinson, James A, Daron Acemoglu, and Simon Johnson. 2005. Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run Growth. *Handbook of Economic Growth 1A*: 386-472.
15. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Г.Бортіс ; пер. з англ. Т. Бардадим. — К. : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. — 560 с.
16. Институциональные проблемы эффективного государства / Под ред. В.В. Дементьева, Р.М. Нуреева. — Донецк: ДонНТУ, 2011. — 372 с.
17. Kolodko G. Economic Neoliberalizm Became Almost Irrelevant // *Transition*. 1998. — Vol. 9. — # 3.
18. Asoni, A., 2008. Protection of Property Rights and Growth As Political Equilibria. *Journal of Economic Surveys*, 22(5), pp. 953–987.
19. Rose, Carol V. 1998. "The 'New' Law and Development Movement in the Post-Cold War Era: A Vietnam Case Study." *Law & Society Review* 32, 1: 93–140 — Режим доступу: <http://myweb.uiowa.edu/sidel/rose%20law%20society%20review.pdf>
20. Економічна синергетика реалізації ринкового потенціалу інституціональних систем [Текст]: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.01.01 / Решетило Валентина Петрівна; Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2006. — 34 с.
21. Rodrik, D. 2004. Getting Institutions Right, mimeo, Kennedy School of Government: Harvard University. P. 10-15// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cesifo-group.de/pls/guestci/download/CESifo+DICE+Report+2004/CESifo+DICE+Report+2/2004/dicereport204-forum2.pdf>
22. Ha-Joon Chang Understanding the Relationship between Institutions and Economic Development: Some Key Theoretical Issues [Електронний ресурс]. *Revista de Economía Institucional*, Vol. 8, No. 14, 1 Semester 2006, p. 14. — Режим доступу: [http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/discussion-papers/2006/en\\_GB/dp2006-05/](http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/discussion-papers/2006/en_GB/dp2006-05/)
23. Olson, M. 1993. Dictatorship, Democracy and Development. *American Political Science Review* 87(3): 567-76.

#### REFERENCES

1. The wealth of nations by Adam Smith an electronic classics series publication, available at: <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/adam-smith/wealth-nations.pdf>
2. Everest-Phillips, M., 2008. The Myth of 'Secure Property Rights': Good Economics as Bad History and its Impact on International Development. SPIRU Working Paper 23. London: Overseas Development Institute Working Paper. // available at: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/4251.pdf>
3. Olson M. Power and prosperity. Overcoming the communist and capitalist dictatorships [*Vlada i protsvitannia. Podolannia komunistychnykh i kapitalistychnykh dyktatur*]. Kyiv, Publ. «КМА», 2007, p.174.
4. 2013 Report. International Property Rights Index. Projekt of the Property Rights Alliance. Washington, D.C.: The Americans for Tax Reform Foundation/Property Rights Alliance, 2013, pp. 31-38, available at: [https://s3.amazonaws.com/ATR/ipri2014\\_analysis.pdf](https://s3.amazonaws.com/ATR/ipri2014_analysis.pdf)
5. Rodrik, D. 2004. Getting Institutions Right, mimeo, Kennedy School of Government: Harvard University, pp. 10-15.
6. 2014 Index of Economic Freedom, p. 490.
7. Bose N., Panini Murshid A., and Wurm, M. A., 2012. The Growth Effects of Property Rights: The Role of Finance. *World Development*, 40 (9), pp. 1784-1797.
8. Acemoglu, D., Johnson, S. and Robinson, J. 2001. The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation, *American Economic Review*, 91, No. 5 (Dec., 2001), pp. 1369-1401.
9. Secure property rights and development: Economic growth and household welfare, available at: <https://www.gov.uk/government/publications/secure-property-rights-and-development-economic-growth-and-household-welfare>.
10. Feld L., Voigt S. Making Judges Independent – Some Proposals Regarding the Judiciary. *CESifo Working Paper*, No. 1260, 2004.
11. Feld L., Voigt S. Economic Growth and Judicial Independence: Cross Country Evidence Using a New Set of Indicators. *CESifo Working Paper*, No. 906, April 2003.
12. Lopez-de-Silanes, F. (with R. La Porta, C. Pop-Eleches and A. Shleifer) (2004) Judicial Checks and Balances *Journal of Political Economy*, 112, pp. 445-470.
13. Chuhno A.A., Juhimenko P.I., Leonenko P.M. Institutional Information Economy [*Instytutsionalno-informatsiina ekonomika: Pidruchnyk*]. Kyiv, 2010, p. 687.
14. Robinson, James A, Daron Acemoglu, and Simon Johnson. 2005. Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run Growth. *Handbook of Economic Growth 1A*: 386-472.

15. Bortis G. The institutions, behavior and economic theory, contribute to the classic-Keynesian political economy [*Instytutsii, povedinka ta ekonomichna teoriia: vnesok do klasyko-keinsianskoi politychnoi ekonomii*]. Kyiv, Publ. "KMA", 2007, p. 560.
16. Dement'eva V.V., Nureeva R.M. Institutional problems of effective state [*Institucional'nyye problemy effektivnogo gosudarstva*]. Donetsk: DonNTU, 2011, p. 372.
17. Kolodko G. Economic Neoliberalizm Became Almost Irrelevant. *Transition*. 1998, Vol. 9, No. 3.
18. Asoni, A., 2008. Protection of Property Rights and Growth As Political Equilibria. *Journal of Economic Surveys*, 22(5), pp. 953-987.
19. Rose, Carol V. 1998. "The 'New' Law and Development Movement in the Post-Cold War Era: A Vietnam Case Study." *Law & Society Review*, 32, 1: 93-140, available at: <http://myweb.uiowa.edu/sidel/rose%20law%20society%20review.pdf>.
20. Economic synergy realization of market potential institutional systems [*Ekonomichna sinergetika realizacii rinkovogo potencialu institucional'nih sistem*].: avtoref. dis... d-ra ekon. nauk: 08.01.01, Reshetilo Valentina Petrivna; KhNU. V.N.Karazina, Kh., 2006, p. 34.
21. Rodrik, D. 2004. *Getting Institutions Right, mimeo, Kennedy School of Government*: Harvard University, pp. 10-15, available at: <http://www.cesifo-group.de/pls/guestci/download/CESifo+DICE+Report+2004/CESifo+DICE+Report+2/2004/dicereport204-forum2.pdf>.
22. Ha-Joon Chang Understanding the Relationship between Institutions and Economic Development: Some Key Theoretical Issues, *Revista de Economía Institucional*, Vol. 8, No. 14, 1 Semester 2006, p. 14, available at: [http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/discussion-papers/2006/en\\_GB/dp2006-05/](http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/discussion-papers/2006/en_GB/dp2006-05/).
23. Olson, M. 1993. Dictatorship, Democracy and Development. *American Political Science Review*, 87(3): 567-76.

*Рецензія:* д.е.н., проф. Беляєв О. О.

*Reviewed:* Dr., Prof. Belyayev O. O.

*Received:* March, 2015

*1st Revision:* April, 2015

*Accepted:* April, 2015

